

УДК 323.174(477)

Ілля ГРИЗУНОВ

*студент III курсу факультету гуманітарних технологій,
освітня програма «Політична філософія»,
Черкаський державний технологічний університет*

РОЛЬ РЕГІОНАЛЬНОГО ФАКТОРА В ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ УКРАЇНИ

З'ясовано, що регіональний фактор є одним із ключових елементів у політичному житті України, оскільки саме регіони відіграють важливу роль у формуванні політичних ідей, реалізації державної політики, створенні еліти. Відмінності в соціально-економічних умовах, історичному минулому, культурних традиціях та політичних уподобаннях різних регіонів країни обумовлюють складність і багатогранність політичного процесу в Україні. Ці особливості регіонів не лише впливають на політичні пріоритети та рішення, але й формують саму структуру політичної влади та її взаємодію з громадянським суспільством.

Ключові слова: історико-географічний регіон, регіоналізм, державна регіональна політика, регіональний поділ України.

Вступ. Дослідження ролі регіонального фактора в політичному житті України є важливою темою для української філософії, адже, розглядаючи будь-яку видатну постать, ми завжди маємо справу з людиною, що сформувалась в певному середовищі і впливом якого неможливо знехтувати. Так і сама держава формує ці умови для життя і політичної діяльності людини.

Ця робота ґрунтується на дослідженнях таких авторів: О. В. Заремба, О. А. Федоренко «Геополітичні ідеї в контексті розвитку української політичної думки XX – початку XXI століття» [1]; Я. Верменич «Історико-географічний регіон» [4]; М. Кармазіна, Т. Бевз, Н. Ротар «Регіональні політичні режими в Україні: основи формування, специфіка функціонування, особливості трансформації» [7].

Мета і задачі дослідження: з'ясувати історико-культурні та природно-географічні чинники регіоналізму; проаналізувати державну регіональну політику під час війни та роль місцевого самоврядування як способу ефективної організації роботи держави.

Викладення основного матеріалу. Сучасну міжнародно визнану територію України складають більш ніж 600 тисяч квадратних кілометрів, що робить її найбільшою країною, повністю розташованою в Європі. Ці території та їх населення протягом історичного розвитку входили в різні держави: Велике князівство Литовське, Річ Посполита, Австро-Угорщина, Російська імперія, Османська імперія, Польща, СРСР. В більшості випадків ці держави не захищали інтереси української нації, а лише намагались інтегрувати і

асимілювати українців. Українці переживали кризи та утиски, до того ж держави, в яких вони жили, нерідко воювали між собою зіштовхуючи українців в війні за власні інтереси та території, як, наприклад, в Першу світову війну робили Австрія та Росія.

В дослідженні «Регіональні політичні режими в Україні: основи формування, специфіка функціонування, особливості трансформації» [7] за авторства М. Кармазіна, Т. Бевз, Н. Ротар висловлена думка, що регіональні відмінності можна простежити в нашій історії під час того, як різні території українських земель перебували під владою різних державних утворень, таких як Австро-Угорська або Російська імперії, і функціонували в різних політичних системах. Відповідно українська спільнота існувала в умовах різноманітних політичних режимів. Це впливало на політичну свідомість, культуру та політичну активність її представників. Цей вплив відчувається і сьогодні: місцеве населення підтримує ідею унікальності свого регіону, зберігаючи вірність традиціям (політичним міфам та стереотипам, ідеологіям та релігійним конфесіям, зовнішньополітичним орієнтирам) та історичній пам'яті – чинникам, що допомагали і допомагають зберігати свої європейські цінності й підтримувати ідею Івана Франка «І ми в Європі», або ж ідею належності до слов'янського «руського мира».

В сучасних умовах чинник традицій та історичного підґрунтя політичного регіоналізму отримує нові форми: його формування часто пов'язують не з далекою, а з ближчою історією – перебуванням українських регіонів у складі Радянського Союзу чи однієї з країн Східної Європи, зокрема – в період між двома світовими війнами ХХ ст.

Українці шукали різні шляхи до побудови власної держави та нації створюючи власне бачення політичного майбутнього та місце України в світі. Багато в чому це бачення залежало від того в якому регіоні ці ідеї створювались, адже культурний вплив, рівень утиску зі сторони держави, рівень освіченості, все це впливало на населення та визначних осіб, що мали вплив на українську політику, серед них: М. Грушевський, П. Скоропадський, С. Петлюра, В. Винниченко, М. Міхновський, Д. Донцов, Н. Сциборський, В. Липинський, Н. Махно та інші видатні українці-державники. Деякі з перерахованих персон і самі висловлювали своє бачення взаємозв'язку між характером життя українського суспільства та природно-географічним розташуванням України. Наприклад, такі тези можна зустріти в працях Д. Донцова, М. Грушевського, М. Міхновського, В. Липинського.

Поняття «регіон» буде нами розглядатись у контексті праці доктора історичних наук Ярослави Верменич «Історико-географічний регіон» [4], де авторка трактує це поняття як територіальну одиницю з такими характеристиками: розселення мешканців, способи освоєння ними території, менталітет та культура. Неможливо оминати увагою відмінності в соціально-економічному й політичному розвитку, територіальній організації, правовій, політичній, соціонормативній культурі, мовній та релігійно-конфесійній орієнтації.

Згідно з Я. Верменич, сучасний регіональний поділ України на Захід, Схід, Центр і Південь лише частково відображає її історично сформовану територіальну структуру. Процес ретроспективної регіоналізації в Україні ускладнюється через відсутність прийнятих усіма методів виділення соціопросторових утворень, а також через невизначеність меж розселення українського етносу. Таким чином, поділ на історико-географічні регіони є універсальним і залежить від критеріїв та пріоритетів, які використовуються для різних досліджень. Серед таких критеріїв виділяють цивілізаційно-політичний (території були або є частиною різних цивілізаційних та політичних формацій), політично-адміністративний (відповідно до офіційних адміністративних меж), культурно-етнічний (включаючи етнічні українські землі та зони міграції, колонізації і заселення), конфесійний (виділення територій з домінуванням певних конфесій) тощо. Історико-географічний поділ враховує насамперед природні, господарські, історичні та політично-адміністративні чинники. Межі історико-географічних регіонів не збігаються з сучасними адміністративними поділами, традиційними історико-ландшафтними чи етнографічними поділами, що зумовлено мінливістю регіональних меж у суспільній свідомості та адміністративному поділу.

Більшість українських істориків XIX – поч. XX ст. у питанні регіонального поділу українських земель схилялися до умовної класифікації, що включала Правобережну Україну, Лівобережну Україну, Слобідську Україну та Південну Україну. Термін "Західна Україна" (який охоплює Галичину, Поділля, Волинь, Побужжя) остаточно закріпився лише після 1921 року. В цей період також почалися дослідження, спрямовані на створення більш детального поділу української етнічної території. Наприклад, М. Грушевський, розробляючи проєкт нового районування території УНР, виділив 30 українських земель: Азовська земля, Болохівська земля, Брацлавщина, Волинь, Донеччина, Древлянська земля, Запорожжя, Київ з околицями, Низ, Нове Запоріжжя, Одеса, Половецька земля, Полтавщина, Помор'я, Поросся, Переяславщина, Поділля, Подністров'я, Подоння, Погорина, Побужжя, Посем'я, Посулля, Сіверщина, Січ, Самара, Слобожанщина, Харків, Черкаси, Чернігівщина.

Один із найвідоміших українських географів XX ст. С. Рудницький виділяв 16 земель (раніше регіони називали «край», або «земля»): Бойківщина, Волинь, Гуцульщина, Донеччина, Крим, Лемківщина, Лівобережна Гетьманщина, Підгір'я, Полісся, Покуття й Бессарабія, Поділля, Правобережна Гетьманщина, Розточчя й Підляшшя, Слобожанщина, Українське Підкавказзя, Чорноморська низина. В. Кубійович, застосовуючи комплексний підхід, що об'єднує географічні, економічні, політичні та етнічні аспекти, поділив українські етнічні території на 16 історико-географічних країв: Буковина, Волинь, Галичина, Донеччина, Дніпровщина (Запоріжжя), Карпатська Україна, Київська земля, Кубань, Крим, Одещина, Поділля, Полтавщина, Східне Передкавказзя, Харківщина, Холмщина й Підляшшя, Чернігівщина.

Сучасний підхід до географічного та історичного аналізу України ґрунтується на вивченні процесів становлення, розвитку та розселення українського народу, враховуючи різні етапи його історії в умовах тривалого перебування під владою різних держав. Схема поділу сучасної України: Західна Україна (Галичина, Буковина, Закарпаття, Холмщина і Підляшшя); Правобережна Україна (Київщина, Волинь, Поділля); Лівобережна Україна (Чернігівщина, Полтавщина); Слобідська Україна (Харківщина, Сумщина); Південна Україна (Запоріжжя, Причорномор'я, Приазов'я, включаючи Донеччину, Буджак, Бессарабію, Крим) [2].

У монографії «Геополітичні ідеї в контексті розвитку української політичної думки ХХ – початку ХХІ століття» [1] О. В. Заремба і О. А. Федоренко детально описують розвиток політичних ідей на території України. Висловлено думку, що історія світової та української політичної думки показує, що будь-яка політична система суспільства, що включає державні та недержавні соціальні інститути, тісно пов'язана з територіальним середовищем, де вона функціонує і розвивається.

Проблема виникнення і розвитку суспільства в конкретних ландшафтно-територіальних і кліматичних умовах природного середовища була ключовою темою політико-філософських протягом усієї історії. Перші занотовані згадки про вплив природних факторів на суспільне життя на території сучасної України можна знайти в працях античних мислителів Геродота і Клавдія Птолемея, а також літописця Київської Русі Нестора.

Ідеї щодо організації суспільного життя в межах певного територіального простору надалі розвивалися і вдосконалювалися такими європейськими та українськими політичними мислителями, як Г. Гегель; Ж. Боден; Ж. Ж. Руссо; М. Вебер; Н. Макіавеллі; П. Орлик; С. Оріховський; Т. Гоббс; Ш. Монтеск'є.

Німецький філософ Г. Гегель у своїй «Філософії права» (Philosophie des Rechts) стверджує, що держава є втіленням об'єктивного духу і виражає волю народу через свої інститути. Гегель вважає, що територія є необхідною умовою існування держави, оскільки вона забезпечує фізичний простір для реалізації правових та політичних структур. Він також підкреслює важливість історичного розвитку та культурної ідентичності, пов'язаної з конкретною територією.

Зважаючи на традиції української політичної думки, можна побачити, що в працях істориків і політичних діячів від часів Київської Русі до сучасності присутні ідеї, які досліджують вплив природних умов та наявність копалин, різноманітної сировини та ресурсів на політичне життя суспільства.

Значний внесок у розвиток сучасної політичної думки в Україні та формування її інтелектуального потенціалу був зроблений учасниками Кирило-Мефодіївського товариства: В. Білозерський, М. Гулак, М. Костомаров, П. Куліш, Т. Шевченко. Це товариство діяло в середині ХІХ ст. на українських землях, які входили до складу Російської імперії, зокрема в місті Київ. Україна того часу мала виразні регіональні особливості,

обумовлені історичними, культурними та економічними факторами, що впливали на формування політичних і соціальних ідей товариства.

Україна в ХІХ ст. мала багату історію боротьби за автономію та незалежність, включаючи періоди козацької державності, зокрема Гетьманщини, що значно впливала на політичну свідомість українців. Члени товариства, такі як Микола Костомаров і Пантелеймон Куліш, черпали натхнення з козацьких традицій і прагнули відновити українську автономію, спираючись на історичні приклади самоврядування та боротьби за свободу.

Українська культура, мова та література, які активно розвивалися в ХІХ столітті, також вплинули на ідеї товариства. Тарас Шевченко як поет і художник відігравав ключову роль у відродженні української національної ідентичності через свою творчість. Його твори, наповнені любов'ю до рідної землі та народу, сприяли формуванню національної самосвідомості та політичної свідомості серед українців.

Географічне розташування України як перехрестя між Сходом і Заходом також вплинуло на ідеї Кирило-Мефодіївського товариства. Вони прагнули до створення федерації слов'янських народів, що об'єднала б Україну з іншими слов'янськими країнами на засадах рівноправності та взаємоповаги. Це відображало їхнє прагнення до співпраці та мирного співіснування з сусідніми народами, враховуючи геополітичні реалії того часу.

Регіональні особливості та місце діяльності товариства значно вплинули на їхні ідеї. Історичний, культурний, соціально-економічний та географічний контексти українських земель сформували політичну думку членів товариства, орієнтовану на відродження національної ідентичності, соціальну справедливість та створення федеративної моделі державності. Ці ідеї стали важливим етапом у розвитку сучасної української політичної думки та формуванні інтелектуального потенціалу України.

Важними політичними документами товариства був трактат з права М. Костомарова «Книга буття українського народу», більш відома під назвою «Закон Божий», «Статут Слов'янського товариства св. Кирила і Мефодія» [1]. Ці документи характеризували українське суспільство та його становлення в умовах відсутності власної держави, що захищала б їх інтереси та культурну спадщину, не кажучи вже про розвиток вітчизняного мистецтва, освіти та іншого.

У вищезгаданих працях політична діяльність трактується як сукупність відносин між вільними та рівними мешканцями певної території, спрямованих на організацію системи самоуправління. Окрім ідеї національного відродження України, ключовою в діяльності Кирило-Мефодіївського товариства була ідея панславізму. Ця ідея полягала у впровадженні західноєвропейських цінностей, що принесла Велика французька революція серед імперського суспільства Росії на основі справедливості, рівності, свободи та братерства, скасуванні кріпацтва і соціальних станових бар'єрів, а також у створенні демократичної панславістської федерації зі столицею в Києві, яка могла б стати цивілізаційною альтернативою тодішній Російській імперії.

Духовне й юридичне надбання Кирило-Мефодіївського товариства в різних аспектах суспільного життя стало фундаментом для розробки першої впорядкованої української політичної системи видатним українським вченим М. Драгомановим у другій половині XIX століття. Це також поклало основи ідеологічних, теоретичних та концептуальних аспектів політичної науки в Україні.

Одним із найвідоміших членів Кирило-Мефодіївського товариства був Тарас Григорович Шевченко (1814–1861), один із найвидатніших українських поетів, художників та мислителів. На його прикладі пропонується розглянути те, як походження з певного регіону може вплинути його на світобачення та політичні ідеї.

Він народився у селі Моринці на Черкащині в родині кріпаків. Його дитинство було складним і важким, позначеним бідністю та важкою працею. З ранніх років він стикався з соціальною несправедливістю та злиднями, що глибоко вкоренило в його свідомості прагнення до свободи та рівності.

Черкащина, де народився Шевченко, була частиною українських земель у складі Російської імперії. Цей регіон мав багату історію боротьби за свободу, включаючи періоди козацької державності та боротьбу з кріпацтвом. Географічне розташування України на перетині різних культур і політичних впливів також сприяло формуванню його ідей. Він ріс у середовищі, де зберігалися традиції та пам'ять про козацьку славу і боротьбу за незалежність. Народні пісні, думи, легенди та історії про героїчне минуле українського народу справили значний вплив на його світобачення. Це відображено в його творчості, де часто зустрічаються теми національної боротьби, свободи та справедливості.

Життя в умовах кріпацтва сформувало у Шевченка глибоке розуміння соціальної нерівності та гніту. Його власний досвід кріпацтва і знущання над українським народом породив у нього прагнення до соціальної справедливості та визволення селянства. Це знайшло відображення у його поезії, де він закликав до боротьби проти гнобителів і виступав за права селян.

Походження та регіональне середовище Шевченка суттєво вплинули на його політичні ідеї, серед яких:

- Національна незалежність. Шевченко мріяв про вільну та незалежну Україну, вільну від гніту імперій. Він виступав за відродження української нації та її культури.

- Соціальна справедливість. Він прагнув до ліквідації кріпацтва та встановлення рівноправного суспільства, де всі люди мають рівень прав і можливостей.

- Свобода слова та думки. Шевченко активно виступав проти цензури та будь-яких форм утиску свободи вірування. Його поезія часто носила політичний характер і виявляла несправедливість та гніт.

- Гуманізм та людська гідність. Він вірив у гідність кожної людини, незалежно від її соціального статусу чи походження. Його твори пронизані любов'ю до простих людей та прагненням до їх визволення.

Походження Тараса Шевченка з селянської родини, його досвід кріпацтва та вплив регіону, в якому він виріс, сформували його світогляд та політичні ідеї. Він став виразником національних прагнень українського народу до свободи та справедливості, що знайшло відображення у його поезії та громадській діяльності. Його спадщина продовжує надихати покоління українців на боротьбу за свої права та незалежність. Тарас Шевченко хоч і не був політичним діячем, але його творчість та світобачення стало дуже важливим для усієї нації як точка опори для творення власної державності та ідентичності. Його образ частково став міфом, адже він для України став однією з ключових постатей.

Отже, походження людини впливає на її світобачення та політичні ідеї. Але є і зворотний бік – це регіональна політика, яку запроваджує держава, що володіє цими територіями. Саме діяльність держави створюватиме ті економічні, демографічні, культурні та соціальні умови, в яких житимуть люди.

Згадуючи дослідження «Регіональні політичні режими в Україні: основи формування, специфіка функціонування, особливості трансформації» [7], зазначимо, що відповідно до Закону України «Про засади державної регіональної політики» [5] у розділі 1 («Загальні положення») основною метою державної регіональної політики є створення сприятливих умов для активного та збалансованого соціально-економічного зростання України та її регіонів, підвищення якості життя населення та забезпечення всіх громадян державними соціальними стандартами. Ця стратегія спрямована на поглиблення процесу ринкових перетворень за допомогою ефективного використання регіональних ресурсів, покращення прийняття управлінських рішень та оптимізацію функціонування органів державної влади та місцевого самоврядування. Зазначається, що державна регіональна політика є неодмінною складовою національної стратегії соціально-економічного розвитку України і базується на принципах конституційності та законності, забезпеченні унітарності та цілісності території, а також врахуванні комбінації централізації та децентралізації влади.

Розділ 2 присвячений вдосконаленню державного регулювання розвитку регіонів. Розділ 3 «Підвищення ролі та відповідальності місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в соціально-економічному розвитку регіонів» акцентує увагу на важливості підвищення ролі та обов'язків місцевих державних установ, органів місцевого самоврядування та територіальних громад у стимулюванні розвитку регіонів. Також відзначається необхідність оптимізації територіальної структури влади для підвищення ефективності управління.

У розділі 4 розглядаються кроки, що вживалися для практичної реалізації концепції, що складалася з двох етапів. На першому етапі (2001–2003 рр.) проводилися розробка та впровадження законів, створення мережі агентств регіонального розвитку, впровадження системи державної реєстрації земельних ділянок та іншого нерухомого майна, покращення контролю територіальних громад над діяльністю органів місцевого самоврядування

тощо. Другий етап, який почався у 2003 р., не мав чіткої верхньої межі за часом і передбачав заходи соціально-економічного та фінансового характеру.

Таким чином, регіональна політика була вузькоспрямованою і зосереджувалася переважно на соціально-економічних та фінансових питаннях, а також аспектах місцевого самоврядування і децентралізації. «Концепція...» та інші державні акти, такі як Закони України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про місцеві державні адміністрації», «Про основи містобудування», «Про власність» тощо, свідчать про відсутність розуміння важливості політичної складової у регіональній політиці. Регіональна політика не включала питання політичної свідомості та культури, можливого сепаратизму, антиукраїнських та антидержавних настроїв, виховання українського патріотизму тощо.

В статті «Регіональна політика України: проблеми та перспективи» автори А. Кравець, І. Астахов вказують на те, що протягом останнього десятиріччя Україні довелося стикатися з новими викликами, такими як збройна агресія Росії, що призвела до тимчасової окупації частини території. Ця ситуація поглибила нерівності у розвитку регіонів, спричинила масовий відтік людей і капіталу, збільшила міграційний тиск через внутрішнє переміщення населення. Також вона підвищила ризики для бізнесу та інвестицій у віддалених від зони конфлікту територіях. Найбільш постраждали соціально-економічно та екологічно ті регіони, де відбувалися бойові дії, та прилеглі до лінії фронту. Ситуація на цих територіях описується як гуманітарна катастрофа, і подолання її наслідків стало пріоритетом на десятиліття. Уряд вжив низку заходів для розв'язання проблем ситуації на сході та півдні України, але масштаби проблеми вимагають комплексного підходу та активної співпраці між різними рівнями влади та громадськими інституціями з метою відновлення соціально-економічної інфраструктури, розбудови миру та реінтеграції окупованих територій, а також переорієнтації економіки [12].

Великим викликом для Української держави стане реінтеграція тимчасово окупованих територій, особливо тих, що знаходяться під окупацією РФ з 2014 р. Не розглядаючи очевидну проблему, яким шляхом ця деокупація відбудеться та наскільки взагалі це можливо з огляду на кількість ресурсів у розпорядженні України та вибудовану систему фортифікацій з боку Росії, в будь-якому випадку в спадок Україні перейде велика кількість проблем, із якими можливо буде боротись лише ефективною державною політикою: наприклад, проблема нерозірваних снарядів, мін, різноманітних вибухових речовин, що залишаться на нашій території. Все це становитиме небезпеку для життя людей, що продовжують жити в цих регіонах або захочуть повернутись до них.

Цивілізаційно-політичним викликом можна назвати ту пропаганду, що сьогодні діє на окупованих територіях. Особливо буде складно з дітьми, що народилися після окупації і не бачили інших цінностей, що вже були

інтегровані в російські національні міфи про «велич» імперської держави, «велику» культуру та «победу в великій отечественной війні». Адже саме дитячу свідомість легко переконати в цих ідеях, бо вона ще не в стані критично оцінювати інформацію, особливо якщо ти її чуєш в школі, по телебаченню й кіно; коли інтернет та увесь російський простір просякнутий цією брехнею.

Велика демографічна криза вже є в Україні, але важко уявити її масштаби в прифронтових та частково окупованих регіонах, адже величезна кількість людей, що зазнали каліцтва, виїхали, втратили майно або статки, втратили близьких людей або загинули. Все це негативно відобразиться на майбутньому України, і побачимо ми ці наслідки лише через десятиліття, коли ті ненароджені діти мали б піти в школи, університети, на роботу та замінити своїх батьків.

Для хоча б часткового вирішення цих та інших проблем, з якими нам ще доведеться стикнутись, потрібно створити ефективний державний апарат та сильне місцеве самоврядування, що зможе швидко вирішувати локальні проблеми та мати прямий зв'язок з громадою. Лише створивши довірчі стосунки між владою та населенням регіонів, можливо буде змінити ситуацію на краще.

Висновки. Отже, поняття «регіон» як територіальної одиниці можливо сформулювати різними шляхами залежно від мети та критеріїв. Більш вузький термін «історико-географічний регіон» має такі характеристики: територія, що входить до його складу; населення, його розселення, характер, менталітет, культура, діяльність і спосіб освоєння цих територій. Важливим є те, як організовані ці території, які закони на них діють, що за політичний режим, соціальні норми, мова та діалекти, різноманітні релігії та конфесії.

Території сучасної України протягом свого історичного розвитку входили в різні держави і політичні режими. В більшості випадків ці держави не захищали інтереси української нації, а лише намагались інтегрувати й асимілювати українців. Це впливало на політичну свідомість, культуру та політичну активність її представників. Цей вплив відчувається і сьогодні: місцеве населення підтримує ідею унікальності свого регіону, зберігаючи вірність традиціям (політичним міфам та стереотипам, ідеологіям та релігійним конфесіям, зовнішньополітичним орієнтирам) та історичній пам'яті.

Регіональний поділ України може бути досить різним, адже межі регіонів є мінливими під впливом часу. Наприклад, М. Грушевський, розробляючи проєкт нового районування території УНР, виділив 30 українських земель, а один із найвідоміших українських географів ХХ ст. С. Рудницький виділяв 16 земель. Сучасну територію України традиційно поділяють на такі регіони: Західна Україна; Правобережна Україна; Лівобережна Україна; Слобідська Україна; Південна Україна.

Роль регіонального фактора було розглянуто на прикладі Кирило-Мефодіївського товариства і Тараса Шевченка як її представника. Регіональні

особливості та місце діяльності товариства значно вплинули на їхні ідеї. Історичний, культурний, соціально-економічний та географічний контексти українських земель сформували політичну думку членів товариства, орієнтовану на відродження національної ідентичності, соціальну справедливість та створення федеративної моделі державності.

Також було проаналізовано регіональну політику сучасної України та проблеми в цій сфері. Регіональна політика тривалий час зосереджувалася переважно на соціально-економічних і фінансових питаннях, а також на аспектах місцевого самоврядування і децентралізації. Аналіз законодавчих актів свідчить про недостатнє розуміння важливості політичної складової у регіональній політиці, зокрема це питання політичної свідомості та культури, можливого сепаратизму, антиукраїнських та антидержавних настроїв, виховання українського патріотизму тощо.

Великим викликом для України стане реінтеграція окупованих територій, особливо тих, що були окуповані з 2014 року. Ми стикнемося з низкою складних проблем, таких як: ворожа пропаганда та наративи, колабораціонізм, заміновані території, зруйнований житловий фонд та підприємства, екологічна катастрофа, демографічна криза. Для вирішення цих проблем Україна повинна сформувати ефективний державний апарат і стратегію реінтеграції регіональних громад. Це можливо лише за довірливих стосунків та ефективної взаємодії між місцевою владою в регіонах та суспільством.

Отже, регіональний фактор є одним із ключових елементів у політичному житті України, оскільки саме регіони відіграють важливу роль у формуванні політичних ідей, реалізації державної політики, створенні еліти. Відмінності в соціально-економічних умовах, історичному минулому, культурних традиціях та політичних уподобаннях різних регіонів країни обумовлюють складність і багатогранність політичного процесу в Україні. Ці особливості регіонів не лише впливають на політичні пріоритети та рішення, але й формують саму структуру політичної влади та її взаємодію з громадянським суспільством.

Науковий керівник: канд. філос. наук, доц. Вікторія Даченко

Список використаних джерел

1. Заремба О. В., Федоренко О. А. Геополітичні ідеї в контексті розвитку української політичної думки XX – початку XXI століття. Київ: ЗОЛОТІ ВОРОТА, 2014. 168 с.
2. Байцар А. Географія та картографія українських історико-географічних земель (XII ст. – поч. XX ст.): монографія. Львів-Винники, 2023. 295 с.
3. Механізми нової регіональної політики: досвід ЄС та уроки для України: монографія / В. С. Куйбіда, Л. І. Федулова, О. М. Петроє та ін.; ред.: В. С. Куйбіда, Л. І. Федулова, О. М. Петроє. Київ: Талком, 2022. 399 с.
4. Верменич Я. В. Історико-географічний регіон. *Енциклопедія Сучасної України* [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський,

- М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. Київ: Ін-т енциклопед. дослідж. НАН України, 2011.
5. Про засади державної регіональної політики: Закон України / Верховна Рада України. Офіційний веб-портал. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2015, № 13. Ст. 90.
 6. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України / Верховна Рада України. Офіційний веб-портал. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 1997. № 24. Ст. 170.
 7. Кармазіна М. С., Бевз Т. А., Ротар Н. Ю. Регіональні політичні режими в Україні: основи формування, специфіка функціонування, особливості трансформації / НАН України, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. ім. І. Ф. Кураса. Київ: ІПіЕНД, 2018. 247 с.
 8. Верменич Я. М. Територіально-структурні процеси в Україні в контексті теорії регіоналізму. *Красназнавство*. 2021. № 1/2. С. 6–16.
 9. Верменич Я. Українсько-російське пограниччя: історичний досвід та сучасні виклики регіонального розвитку: монографія / ред.: В. Смолій; НАН України, Ін-т історії України. Київ: Ін-т історії України НАН України, 2023. 337 с.
 10. Мамонтова Е. В. Державна регіональна політика: сучасний стан та реальні потреби. *Матеріали IV ВЕБ-семінару для представників вищих навчальних закладів, органів державної влади, громадських організацій*. Одеса, 2016.
 11. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>
 12. Кравець А., Астахов І. Регіональна політика України: проблеми та перспективи. *Політичне життя. Серія: Політичні інститути та процеси*. 2023. № 4. С. 44–51.
 13. Котигоренко В. О. Національно-громадянські цінності: регіональний вимір у загальноукраїнському контексті. *Український соціум*. 2021. № 4. С. 111–153.

References

1. Zaremba O. V., Fedorenko O. A. Neopolitychni idei v konteksti rozvytku ukrainskoi politychnoi dumky XX – pochatku XXI stolittia. Kyiv: ZOLOTI VOROTA, 2014. 168 s.
2. Baitsar A. Heohrafiia ta kartohrafiia ukrainskykh istoryko-heohrafichnykh zemel (XII st. – poch. XX st.): monohrafiia. Lviv-Vynnyky, 2023. 295 s.
3. Mekhanizmy novoi rehionalnoi polityky: dosvid YeS ta uroky dlia Ukrainy: monohrafiia / V. S. Kuibida, L. I. Fedulova, O. M. Petroie ta in.; red.: V. S. Kuibida, L. I. Fedulova, O. M. Petroie. Kyiv: Talkom, 2022. 399 s.
4. Vermenych Ya. V. Istoryko-heohrafichniy rehion. *Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy* [Elektronnyi resurs] / Redkol.: I. M. Dziuba, A. I. Zhukovskiy, M. H. Zhelezniak [ta in.]; NAN Ukrainy, NTSh. Kyiv: In-t entsykloped. doslidzh. NAN Ukrainy, 2011.
5. Pro zasady derzhavnoi rehionalnoi polityky: Zakon Ukrainy / Verkhovna Rada Ukrainy. Ofitsiyniy veb-portal. *Vidomosti Verkhnoi Rady (VVR)*. 2015, № 13. St. 90.
6. Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini: Zakon Ukrainy / Verkhovna Rada Ukrainy. Ofitsiyniy veb-portal. *Vidomosti Verkhnoi Rady (VVR)*. 1997. № 24. St. 170.
7. Karmazina M. S., Bevez T. A., Rotar N. Yu. Rehionalni politychni rezhymy v Ukraini: osnovy formuvannia, spetsyfika funktsionuvannia, osoblyvosti transformatsii / NAN Ukrainy, In-t polit. i etnonats. doslidzh. im. I.F. Kurasa. Kyiv: IPIEND, 2018. 247 s.
8. Vermenych Ya. M. Terytorialno-strukturni protsesy v Ukraini v konteksti teorii rehionalizmu. *Kraieznazstvo*. 2021. № 1/2. S. 6–16.

9. Vermenych Ya. Ukrainsko-rosiiske pohranychchia: istorychnyi dosvid ta suchasni vyklyky rehionalnoho rozvytku: monohrafiia / red.: V. Smolii; NAN Ukrainy, In-t istorii Ukrainy. Kyiv: In-t istorii Ukrainy NAN Ukrainy, 2023. 337 s.
10. Mamontova E. V. Derzhavna rehionalna polityka: suchasnyi stan ta realni potreby. *Materialy IV VEB-seminaru dlia predstavnykiv vyshchych navchalnykh zakladiv, orhaniv derzhavnoi vlady, hromadskykh orhanizatsii*. Odesa, 2016.
11. Pro zatverdzhennia Derzhavnoi stratehii rehionalnoho rozvytku na 2021-2027 roky: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 05.08.2020 № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>
12. Kravets A., Astakhov I. Rehionalna polityka Ukrainy: problemy ta perspektyvy. *Politychne zhyttia. Seriia: Politychni instytuty ta protsesy*. 2023. № 4. S. 44–51.
13. Kotyhorenko V. O. Natsionalno-hromadianski tsinnosti: rehionalnyi vymir u zahalnoukrainskomu konteksti. *Ukrainskyi sotsium*. 2021. № 4. S. 111–153.

Ilya GRYZUNOV

*third-year student of the Faculty of Humanitarian Technologies,
educational program "Political Philosophy",
Cherkasy State Technological University*

THE ROLE OF THE REGIONAL FACTOR IN POLITICAL LIFE IN UKRAINE

It has been found that the regional factor is one of the key elements in political life of Ukraine, since it is the regions that play an important role in the formation of political ideas, the implementation of state policy, and the creation of the elite. Differences in socio-economic conditions, historical past, cultural traditions and political preferences of different regions of the country determine the complexity and multifacetedness of political process in Ukraine. These features of regions not only influence political priorities and decisions, but also shape the very structure of political power and its interaction with civil society.

Keywords: *historical and geographical region, regionalism, state regional policy, regional division of Ukraine.*